

Jaunų žmonių (14-29 metų) situacija Lietuvoje

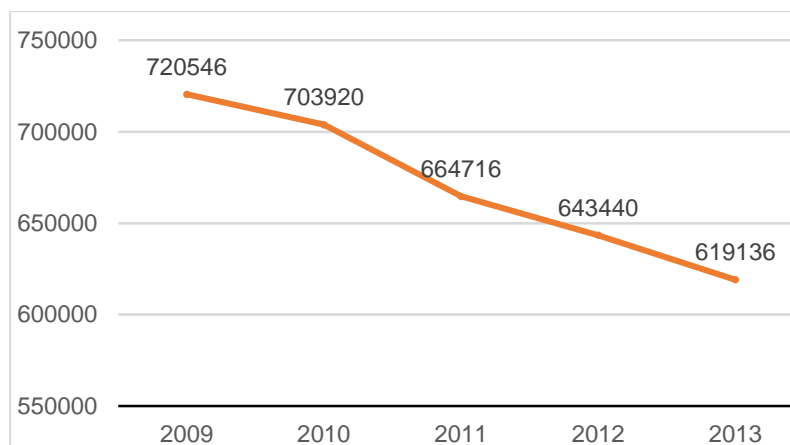
Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Departamentas) nuolatos bendradarbiauja su Jaunimo tyrėju tinklu (toliau – Tinklas), sprendžiant jaunimui aktualias temas, kas padeda siekti geresnių rezultatų jaunimo politikos srityje.

Departamentas, siekdamas parengti statistinių duomenų apie jaunimą analizę ir bendradarbiaudamas su Tinklu, 2014 metais Tinklo nariams pateikė pastarųjų 5 metų statistinę informaciją (Lietuvos statistikos departamento informacija) apie jaunų žmonių skaičių, nedarbo lygį, mirusiųjų skaičių, išsilavinimą bei emigraciją. Visi pateikti duomenys tarpusavyje susiję ir vienas kitam turi reikšmingos įtakos. Tinklo nariai įvertino pateiktą statistinę informaciją bei pateikė savo vertinimus, analizę bei pasiūlymus.

1. lentelė. Jaunų žmonių (14-29 m.) skaičius 2009-2013 metais

	14-15 m.	16-17 m.	18-20 m.	21-24 m.	25-29 m.	Viso jaunų žmonių skaičius (14-29 m.)
2009	84 210	98 646	141 530	188 560	207 600	720546
2010	77 912	93 017	142 406	184 169	206 416	703920
2011	73 927	82 738	140 908	172 953	194 190	664716
2012	70 328	76 364	135 579	168 822	192 347	643440
2013	67 598	69 396	115 970	171 726	194 446	619136

1 paveikslas. Jaunų žmonių (14-29 m.) skaičius 2009-2013 metais

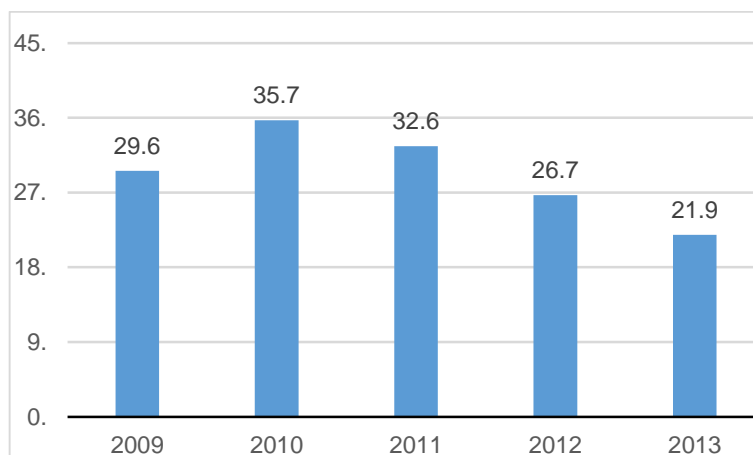

Absoliutūs skaičiai parodo jaunimo grupės mažėjimą. Viena iš mažėjimo priežasčių, žinoma, migracija. Mažėjantis jaunimo skaičius Lietuvoje neigiamai atsiliepia demografinėi šaliai, darbo rinkos situacijai bei stiprina Lietuvos senėjimo tendencijas. Be to, dabartinės jaunų žmonių nuostatos, kuo vėliau gimdyti ir kuo mažiau vaikų turėti, arba visai jų neturėti yra pražūtingos visuomenei, nes proporcijos išsikreipia, visuomenė neatsinaujina: mažiau darbingo amžiaus žmonių, mažiau sukuriama, mažiau suvartojama, mažiau mokesčių sumokama, ko pasekoje, mažiau lėšų skiriama švietimo sistemai, sveikatos apsaugai ir pan. Taip pat krenta paslaugų kokybė, mažėja nemokamų paslaugų, dėl ko ne tik didėja „šešėlis“, „paprastam žmogui“ prieinamų paslaugų. Dėl šių priežasčių darosi nepatrauklu tokioje šalyje gyventi ir tai tik dar labiau paskatina jaunus žmones migruoti.

Senosios Europos šalys nors ir kenčia dėl senėjančios visuomenės, tačiau jas tokios tendencijos paliečia mažiau nei Lietuvą, kadangi į vakarų Europos šalis noriai emigruoja jauni, motyvuoti žmonės, dažnai gyventi atvyksta didelės šeimos.

Be to, dabartinės tendencijos atskleidžia, kad dažnai emigruoja jauni žmonės jau turintys vidurinį ar aukštąjį išsilavinimą, kas leidžia daryti prielaidą, kad ateityje Lietuvoje gali pasijausti kvalifikuotų specialistų stygius.

2. paveikslas. Nedarbo lygis proc. (15-24 m.) 2009-2013 metais

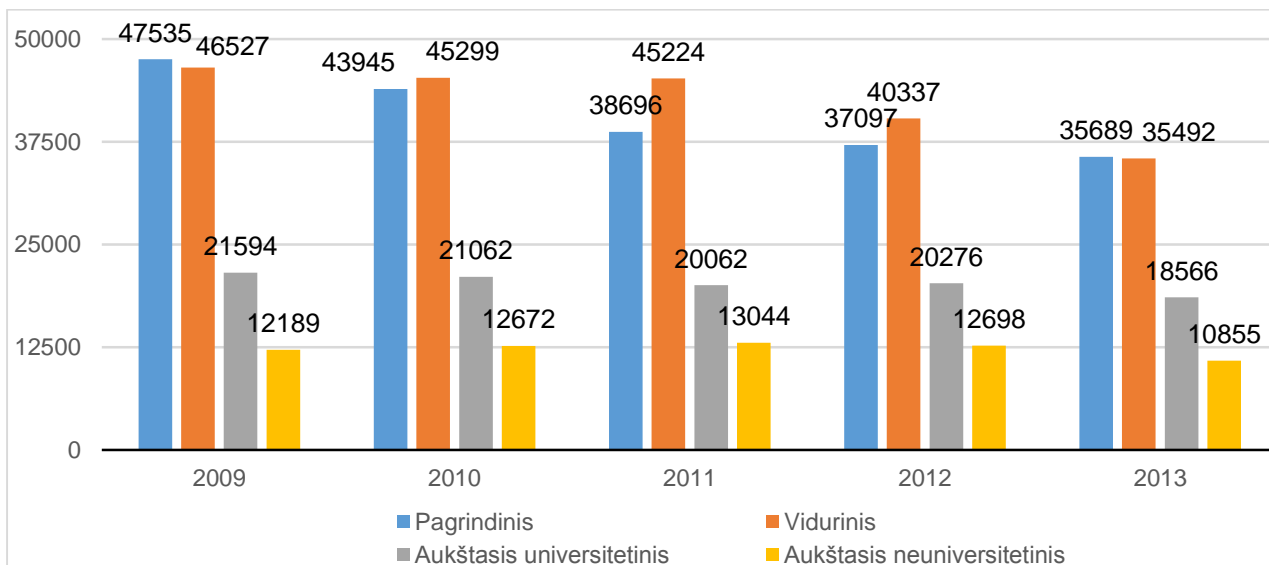

Nagrinėjant statistinius duomenis, matome, kad ne darbo lygis realybėje mažėja daug mažiau. Galima džiaugtis pakankamai greitai gerėjančiu nedarbo lygio rodikliu, nes gerėjimas leidžia daryti prielaidą, jog sukuriamas didesnis bendras vidaus produktas, mažėja emigracija. Visgi, didžiausią įtaką nedarbo lygio mažėjimui ir turi jaunų žmonių skaičiaus mažėjimas ir emigracija, mirtingumas bei tam tikra dalis jaunų žmonių patekusių į kalėjimus. Mažėjantis jaunimo nedarbas, tai pat po truputi gerėjančios ekonominės padėties ir įvairių užimtumo programų skatinimo rezultatas.

Nagrinėjant jaunimo nedarbo problemą (ypač 21-22 m.) viena didžiausių problemų, turinčių įtakos jaunimo nedarbui - perteklinis kai kurias specialybes baigusių jaunų žmonių skaičius (pvz.: itin didelis socialinių pakraipų baigiančiųjų skaičius ir tiksluosius mokslus išmanančių specialistų skaičius). Taip pat – netinkamas jaunų žmonių parengimas / pasirengimas darbo rinkai.

Statistikoje pateikti duomenys apie 15-24 metų amžiaus nedarbo lygį šalyje, tačiau gilesnėje analizėje reikėtų įvertinti ir kokia dalis jaunuolių vis dar mokosi švietimo įstaigoje, kadangi šį amžiaus grupę yra pažeidžiama ir pirmiausia turėtų įgyti pagrindinį ir/ ar vidurinį išsilavinimą ir/ar profesinę kvalifikaciją.

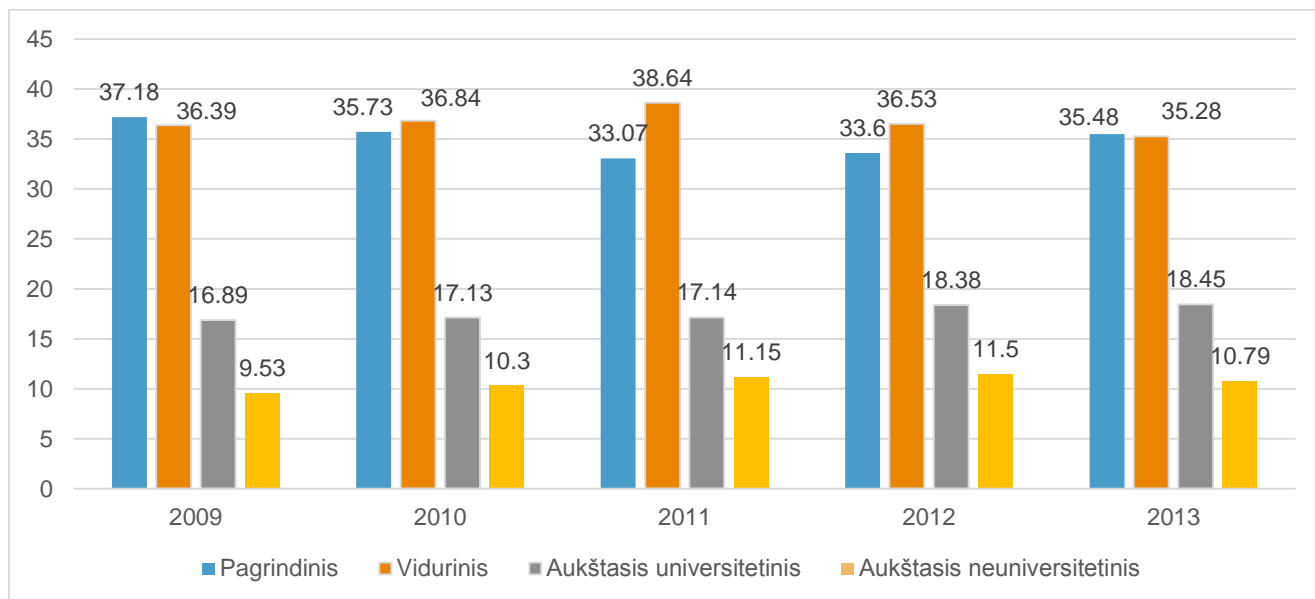
3 paveikslas. Besimokančiųjų skaičius švietimo įstaigose (15-29 m.) 2009-2013 metais

2 lentelė. Viso besimokančiųjų (15-29 m.) skaičius švietimo įstaigose

2009	2010	2011	2012	2013
127845	122978	117026	110408	100602

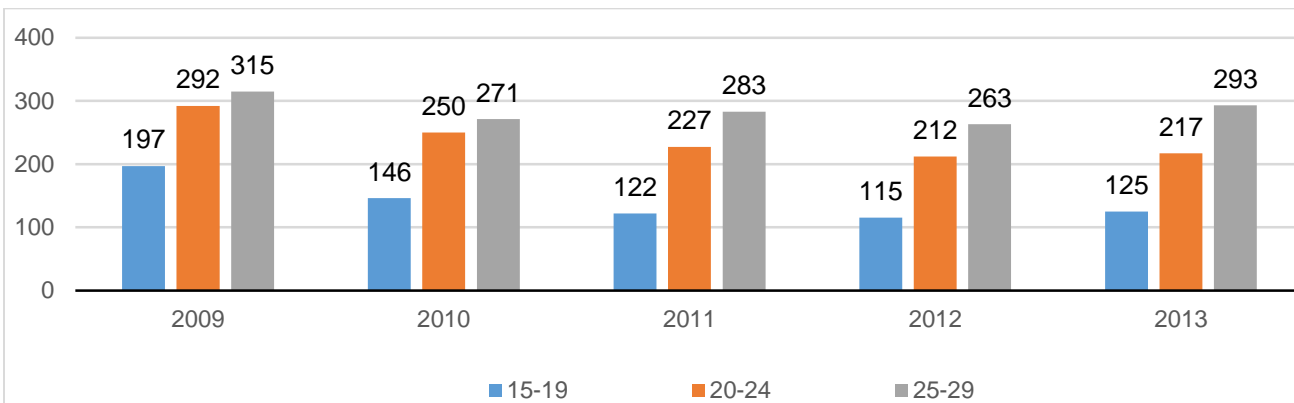
4 paveikslas. Besimokančiųjų skaičius švietimo įstaigose (15-29 m.) 2009-2013 m. proc.

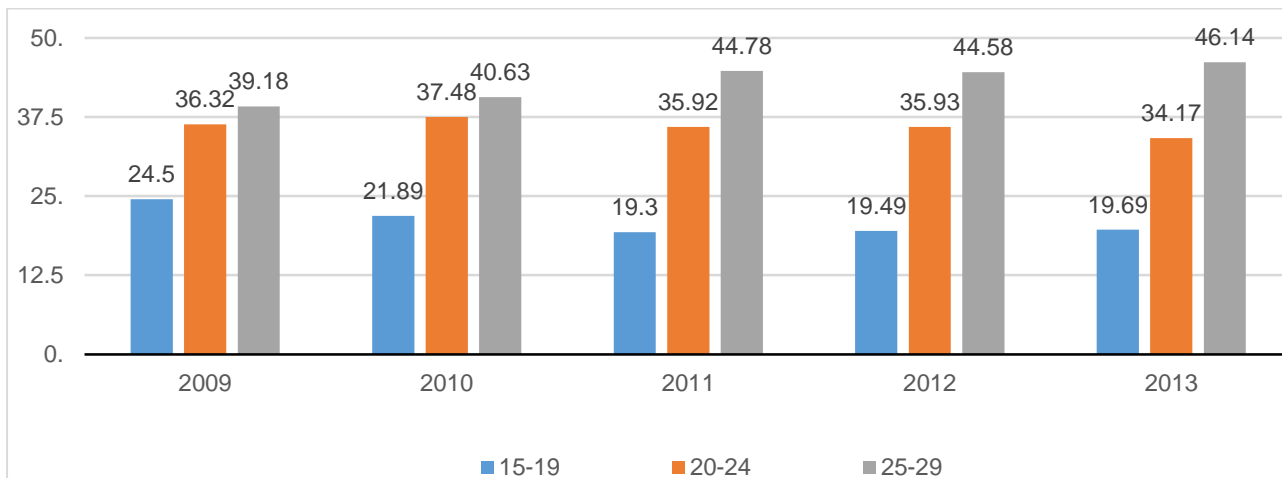
Natūralu, kad Lietuvoje mažėjant jaunų žmonių skaičiui, mažėja ir besimokančiųjų švietimo įstaigose. Dalis jaunų žmonių išvykstančių iš Lietuvos pasirenka mokslus tęsti užsienio švietimo įstaigose. Lyginant procentines reikšmes matomi labai nežymūs pasikeitimai, o lyginant visa jaunų žmonių skaičių bei visa besimokančių jaunų žmonių skaičių matome, kad 2009-2012 m. mokėsi apie 17 proc. visų Lietuvos jaunuolių, o 2013 m. tik 16,2 proc. To

priežastimi galima laikyti ankstyvą jaunuolių pasitraukimą iš švietimo įstaigų ir bandymą įsilieti į darbo rinką Lietuvoje, ar užsienyje (dažnai dar mokyklos nebaigę jaunuoliai išvyksta paskui tėvus į užsienį dirbti).

5 paveikslas. Mirusieji (15-29 m.)

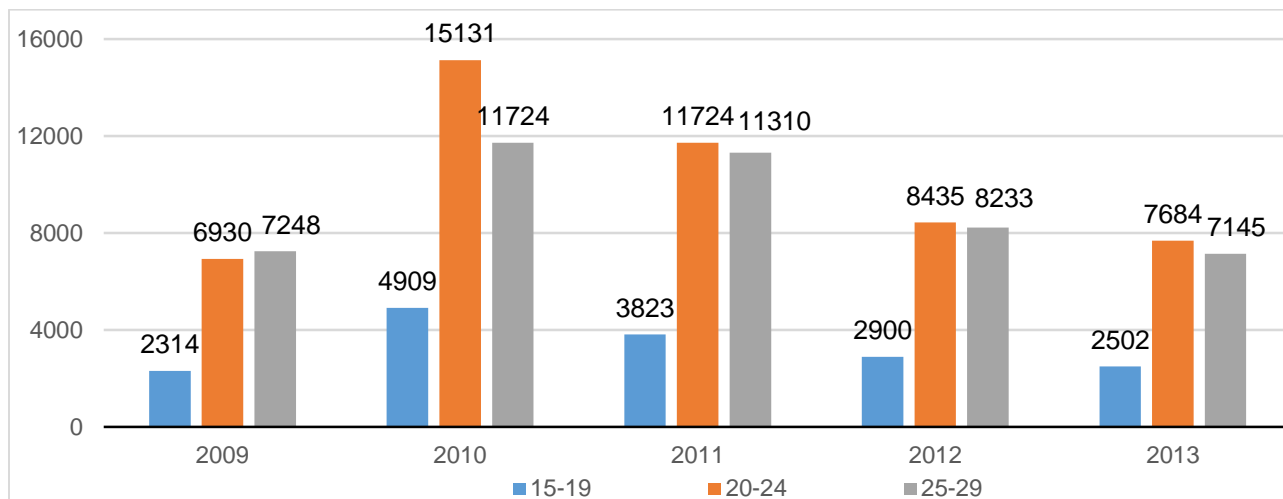

6 paveikslas. Mirusieji proc. (15-29 m.)

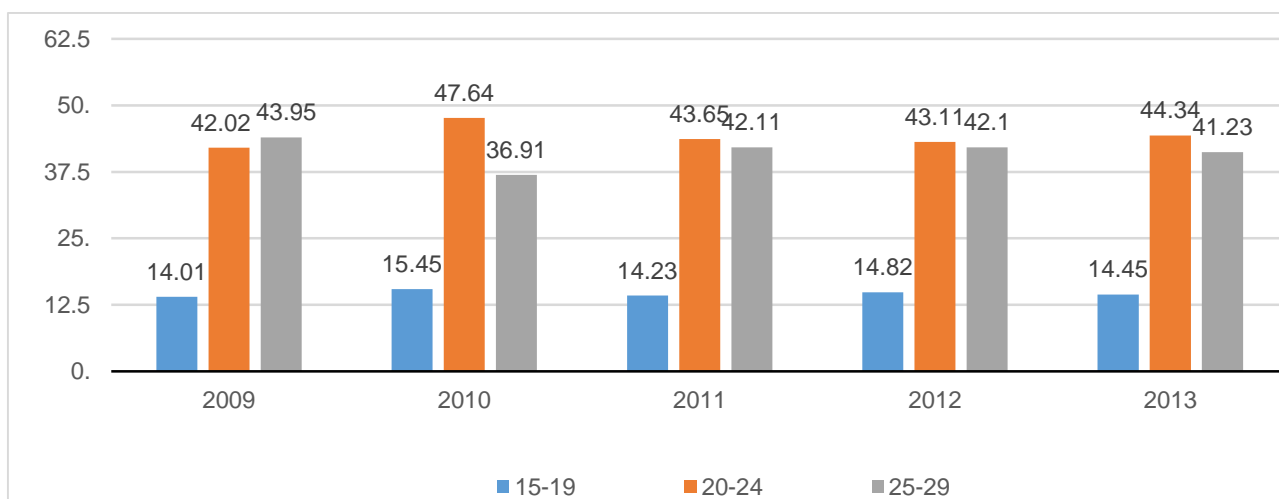

Analizuojant statistinius duomenis, matoma, kad mirusių jaunų žmonių skaičius kasmet palaipsniui mažėja. Visgi, procentinė išraiška, parodo, kad kiekvienai metais miršta beveik toks pats procentas tam tikros amžiaus grupės jaunų žmonių. Didžiausias mirtingumas 25-29 amžiaus jaunų žmonių grupėje. Dažniausiai manoma, kad didžioji dalis jaunų žmonių miršta dėl psichotropinių medžiagų vartojimas, savižudybių.

7 paveikslas. Emigracija (15-29 m.)

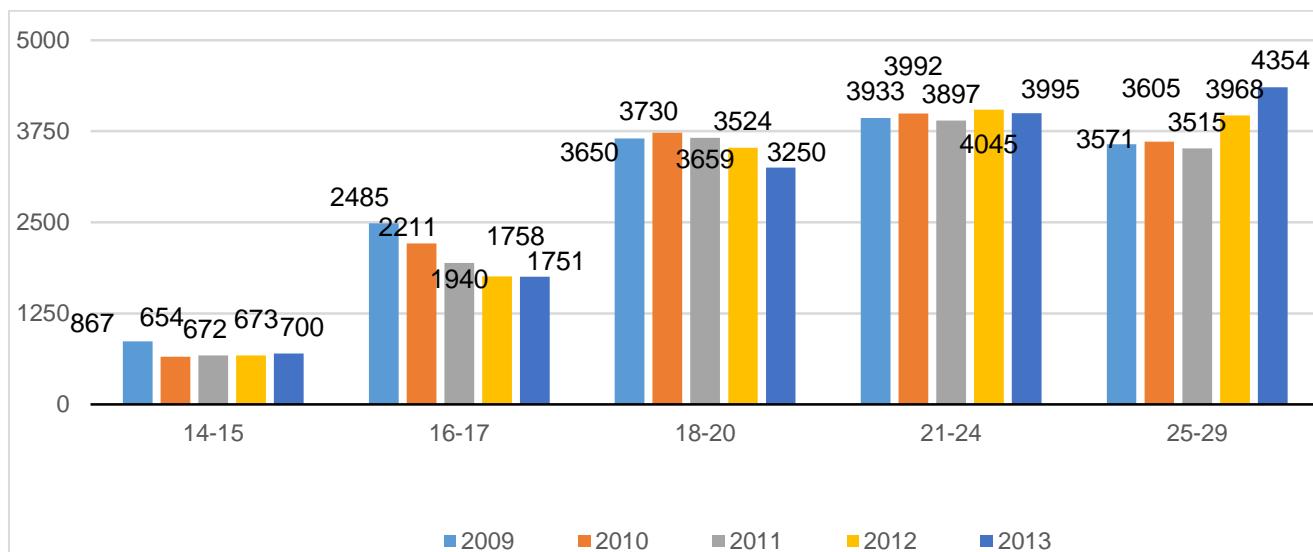

8 paveikslas. Emigracija (15-29 m.) (išreikšta procentais)

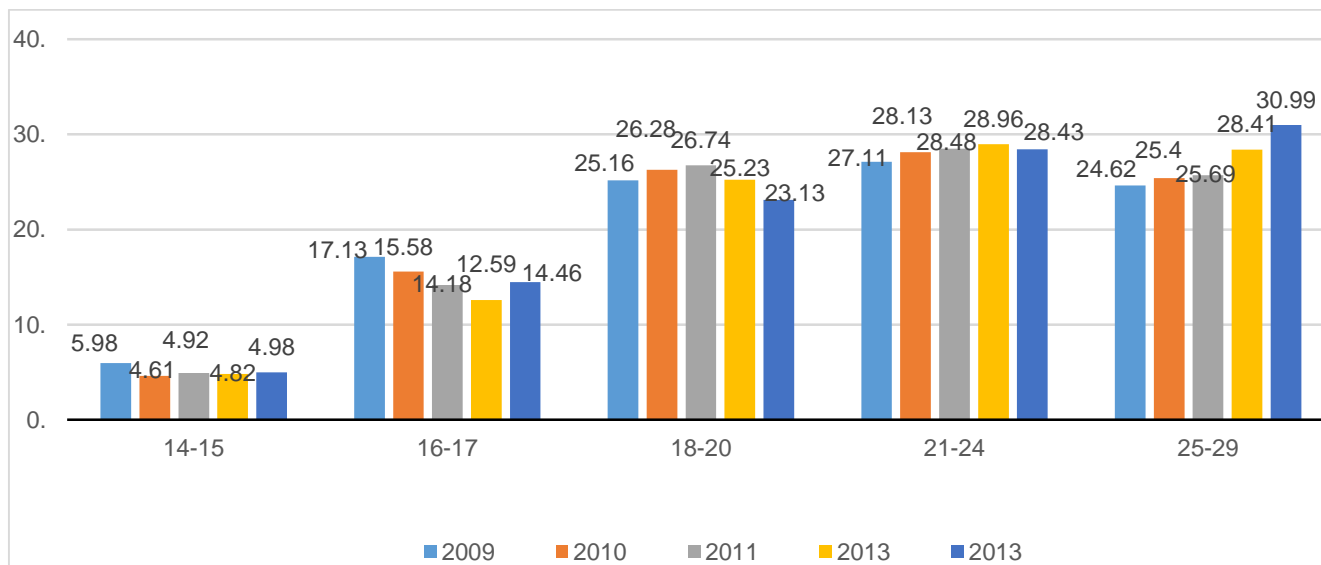

2008-2009 m. ekonomikos krizė ypač paveikė gyventojų migraciją, išaugę duomenys stebimi nuo 2010 m. Jauni žmonės ketinę studijuoti ar po studijų negalėję susirasti darbo Lietuvoje, nusprendė emigruoti. Dažna emigracijos priežastis jaunimo tarpe – itin mažas uždarbis iš kurio nepavyksta išgyventi. Šiuo metu stebimas laipsniškas jaunų žmonių emigracijos mažėjimas, tačiau šie statistiniai duomenys tiesiogiai koreliuoja ir su jaunų žmonių skaičiaus mažėjimu. Reikia nepamiršti, kad migracija yra natūralus, nuolatinis procesas, vykstantis globaliai. Taigi, būtina ne tik kalbėti apie emigruojančių jaunų žmonių skaičiaus mažinimą, bet apie migracijos subalansavimo priemones.

9 paveikslas. Nusikalstama veika

10 paveikslas. Nusikalstama veika proc. (14-29 m.)

Nusikalstamos veikos statistiniai duomenys analizuojamu penkerių metų laikotarpiu išlieka itin panašūs. Kaip viena iš pagrindinių priežasčių jaunų žmonių nusikalstamumui gali būti įvardinta - jaunimo užimtumo problema. Nagrinėjant jaunų žmonių nusikalstamumą būtina plačiau vertinti ir analizuoti tikrąsias to priežastis, be to įvertinti pakartotinai padaromų nusikalstamų veikų skaičių, juk ypač dažnai vieną kartą nusikalstamą veiką padaręs jaunuolis vėl ją kartoja.

Pasiūlymai:

- Skatinti emigracijos subalansavimo programas, kurios padėtų į šalį pritraukti išvykusius jaunos žmones;
- Skatinti specialistų poreikio Lietuvoje planavimą;
- Daugiau dėmesio skirti ne tik užimtumo didinimo, migracijos mažinimo, bet ir gimstamumo skatinimo programoms;
- 15-24 amžiaus jaunuolių grupėje skirti didesnę dėmesį ne nedarbo problemoms, o išsilavinimo užtikrinimo programoms (pagrindinio ir/ ar vidurinio išsilavinimo ir/ar profesinės kvalifikacijos).